

En toch beweegt het!

De gedeeltelijke loonmaatregel die minister Albada voor het komend jaar heeft aangekondigd, houdt in een aantal opzichten een verbetering in ten opzichte van de loonmaatregel die momenteel van kracht is maar op 31 december afloopt. Hoewel elke loonmaatregel een verstarrend element is in de arbeidsverhoudingen, is de rigiditeit van de nieuwe ingreep toch duidelijk minder dan die van de oude. Weliswaar lijkt minister Albada een bijzonder groot risico te nemen door niet de initiële loonstijging geheel af te grenzen, maar op die manier wordt tenminste niet bij voorbaat het functioneren van de arbeidsmarkt geheel en al gedwarsboomd. Waar onder het huidige regime de minister in speciale gevallen vrijstellingen en ontheffingen van de loonmaatregel moest verlenen (b.v. voor vuil en zwaar werk) kan het nu in bedrijven of bedrijfstakken aan de sociale partners zelf worden overgelaten om afhankelijk van de arbeidsmarktsituatie enige differentiatie in de loonvorming aan te brengen. Het dreigement dat er alsnog een volledige loonmaatregel komt als de onderhandelingspartners van de geboden vrijheid misbruik zouden maken door via extra cao-verhogingen het verlies aan prijscompensatie goed te maken, moet toereikend zijn om de initiële loonstijging binnen de perken te houden. Nu al een groot deel van de cao's voor het komend jaar is afgesloten, lijkt mij deze strategie van de minister niet eens geheel kansloos.

Het is bijzonder van belang dat minister Albada thans uiterst voorzichtig te werk gaat, om de weliswaar nog zeer minieme, maar toch merkbare bewegingen in de standpunten van de sociale partners niet weer geheel te blokkeren. Terwijl met de looningreep begin dit jaar in één klap vrijwel het gehele onderhandelingsklimaat voor geruime tijd werd bedorven, lijkt er nu een grotere kans te zijn dat er op deelterreinen van het arbeidsvoorwaardenbeleid nog zekere openingen blijven voor overleg tussen de sociale partners. „Toch is er een begin van beweging”, schreef minister Albada op 4 november in *de Volkskrant*. En zou men die opvatting nog als een uiting van persoonlijk en beroepsmatig optimisme kunnen zien, ook SER-voorzitter De Pous merkte in september jl. op, dat er „momenteel, meer dan in het recente verleden, kansen aanwezig (zijn) voor maatschappelijke overeenstemming over het te voeren sociaal-economisch beleid”. Het behoeft geen betoog dat het van grote betekenis zou zijn, als de impasse waarin de arbeidsverhoudingen de laatste jaren terecht zijn gekomen, op enigerlei wijze zou kunnen worden doorbroken.

Heel belangrijk was in dat verband natuurlijk de notitie *Doormodderen of durven* 1) die afgelopen zomer door het federatiebestuur van de Industriebond FNV werd uitgebracht en waarin een duidelijke keus werd uitgesproken voor werkgelegenheid boven behoud van de koopkracht. Op hoeveel weerstand deze notitie onder de leden ook stuitte, geleidelijk aan hebben de verkondigde inzichten toch enig terrein gewonnen. Ook in de ontwerpnota over het sociaal-economisch en arbeidsvoorwaardenbeleid voor 1981 van de FNV komt een zelfde prioriteitsstelling voor. Niet alleen de gemaakte keuze was echter van belang, ook de bewoordingen waarin het federatiebestuur zich uitdrukte en de sfeer die de notitie ademde, duiden op een zekere verbetering van het klimaat waarin onderhandelingen kunnen plaatsvinden.

Onlangs is ook van de kant van de werkgevers een nota gepubliceerd die een versoepeling bevat van eerder inge-

nomen standpunten. Het betreft hier een verslag van de Raad van de Centrale Ondernemingsorganisaties over de arbeidsduur 2). De afwijzende opstelling die de werkgevers vorig jaar tijdens de cao-onderhandelingen ten aanzien van de arbeidstijdverkorting aan de dag legden, wordt in de nieuwe nota losgelaten. Onder beperkende voorwaarden ten aanzien van de bedrijfstijd, de arbeidskosten en de mate van differentiatie (dit uit vrees voor uitstralingseffecten) wordt de jaarlijkse arbeidsduur bespreekbaar geacht. Bovendien wordt aanbevolen dat de werkgevers „hun verzet tegen deeltijdarbeid opgeven en oplossingen gaan zoeken voor de daaraan verbonden organisatorische en kostenproblemen”. De werkgevers zijn nu blijkbaar ook tot het inzicht gekomen dat verdeling van de werkgelegenheid onderdeel zal moeten uitmaken van een oplossing voor het ernstige tekort aan arbeidsplaatsen dat dreigt te ontstaan als gevolg van een zeer omvangrijke toename van het arbeidsaanbod in de komende jaren. Zij zien in dat het beperken van de werkloosheid uiteindelijk ook rechtstreeks in hun eigen belang is. De nota *De arbeidsduur* is door de vakbeweging positief ontvangen. Kok en Van Veen achten een basis aanwezig om over werktijdverkorting in het algemeen een gesprek op gang te brengen.

Geen vooruitgang is nog geboekt met betrekking tot het overleg inzake het wegnemen van knelpunten op de arbeidsmarkt. Maar wellicht zou ook hier de tijd rijp kunnen zijn voor een heropening van de besprekingen over dit onderwerp in een betere sfeer dan waarin zij vorig jaar vastliepen. De verhitte gemoederen zijn inmiddels misschien wat bekoeld en standpunten die eens onwrikbaar leken zouden nu wellicht met wat meer gevoel voor relativering kunnen worden bekeken.

Een bron van tegenstellingen vormt momenteel nog het overleg over het omzetten van loonmatiging in werkgelegenheid. Gelijkijdig met het afroepen van de gedeeltelijke looningreep, kondigde minister Albada aan dat de werkgevers bij wet zullen worden gedwongen met werknemers te praten over uitbreiding van de werkgelegenheid. De 2% prijscompensatie die bij de bedrijven blijft zitten, zal onderwerp moeten zijn van overleg. Het is geenszins in te zien hoe zo'n te reële betekenis zou kunnen krijgen. Wel is de aankondiging van een dergelijke wet te beschouwen als een duidelijke aanwijzing van het kabinet aan de werkgevers dat zij zich op dit cruciale punt in het arbeidsvoorwaardenbeleid niet als slakken in hun huisjes moeten blijven terugtrekken. Bovendien kan — wederom — worden geconstateerd dat met de partiële loonmaatregel wordt beoogd het voeren van onderhandelingen in elk geval niet geheel en al te blokkeren. Het zou een winstpunt zijn als deze opzet slaagt, ook al kunnen spoedige resultaten op verschillende fronten nog niet worden verwacht. Maar heeft ook Galilei niet lang moeten wachten voordat zijn „Eppur si muove” werd aanvaard?

L. van der Geest

1) Onlangs nog uitvoerig in *ESB* geanalyseerd. Zie A. Peper m.m.v. P. van der Reijden, De sociaal-politieke betekenis van de voorstellen van de Industriebond FNV, *ESB*, 29 oktober 1980.
2) Raad van de Centrale Ondernemingsorganisaties RCO, *De arbeidsduur*, Verslag van de Commissie Arbeidsduur RCO aan het Centraal Beraad Arbeidsvoorwaarden, 's-Gravenhage, oktober 1980.